

**LIETUVOS BANKO
PRIEŽIŪROS TARNYBOS
FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL G. M. IR AB „LIETUVOS DRAUDIMAS“ GINČO NAGRINĖJIMO**

2017 m. rugsėjo 13 d. d. Nr. 242-388

Vilnius

Lietuvos bankas gavo advokato E. B. (toliau – pareiškėjos atstovas), atstovaujančio G. M. (toliau – pareiškėja), kreipimąsi, kuriuo prašoma išnagrinėti tarp pareiškėjos ir AB „Lietuvos draudimas“ (toliau – draudikas) kilusį ginčą.

N u s t a t y t a:

2016 m. gegužės 11 d. pareiškėja su draudiku sudarė Būsto draudimo sutartį: atkūrimo verte 73 000 Eur draudimo suma apdraudė ne nuolat gyvenamus pastatus (gyvenamąjį namą, rūšį, pirtį, tvartą). Draudimo liudijime, TIA Nr. *duomenys neskelbtini* Ser. LD *duomenys neskelbtini*, (toliau – draudimo liudijimas) nurodytas draudimo laikotarpis nuo 2016 m. gegužės 31 d. iki 2017 m. gegužės 30 d. Draudimo sutartis sudaryta Būsto draudimo taisyklių Nr. 067 (2016 m. gegužės 17 d. redakcija, galioja nuo 2016 m. birželio 1 d.) (toliau – Taisyklės) pagrindu.

2016 m. spalio 18 d. kilusio gaisro metu sudegė pareiškėjai priklausančio gyvenamojo rąstinio namo stogas, medinis perdengimas, apdegė namo sienos. Draudikas sudarė gyvenamojo namo atstatymo lokalinę sąmatą, kurios bendrą vertę su PVM įvertino 59 915,33 Eur. Pareiškėja pateikė draudikui UAB „Ekliptas“ sudarytą gyvenamojo namo atstatymo darbų sąmatą, kurioje sudegusio gyvenamojo namo atstatymo darbai įvertinti 70 122,46 Eur su PVM.

Draudikas vadovaudamasis Taisyklių B dalies IV skyriaus 3.3 papunkčiu (jeigu jūs nesutinkate atstatyti (nors tai įmanoma) ir (arba) neįrodote, kad bus atstatyti sunaikinti, sugadinti pastatai, pastatų elementai (įrenginiai), kai pastatai apdrausti atkūrimo verte, draudimo išmoka apskaičiuojama atsižvelgiant į pastato nusidėvėjimą (likutinę vertę)), išmokėjo pareiškėjai 34 324,80 Eur neginčijamą draudimo išmoką (20 proc. draudimo išmoką sumažino dėl pareiškėjos sutartinių pareigų nevykdymo bei išskaičiavo nusidėvėjimą). Papildomai draudikas nurodė, kad UAB „Ekliptas“ sudaryta sąmata yra laikoma suderinta su sąlyga, kad pastatas bus atstatomas samdant šį rangovą ir bus patirtos sąmatoje įvertintos pastato atstatymo išlaidos. Pareiškėja nurodė draudikui ketinanti sudegusį gyvenamąjį namą atstatyti ir pateikė prašymą išmokėti draudimo išmoką, apskaičiuotą pagal UAB „Ekliptas“ sąmatoje nurodytą pastato atkūrimo kainą. Draudikas atsisakė tenkinti pareiškėjos reikalavimą, motyvuodamas tuo, kad pareiškėja UAB „Ekliptas“ sudarytoje sąmatoje nurodytų pastato atstatymo išlaidų nepatyrė, ir paaiškino, kad, jeigu pareiškėja atstatys sudegusį pastatą ir pateiks draudikui visas patirtas išlaidas pagrindžiančius dokumentus, draudimo išmokos priemoka gali siekti 21 773,17 Eur.

Pareiškėja nesutiko su draudiko sprendimu, todėl kreipėsi į Lietuvos banką dėl vartojimo ginčo nagrinėjimo. Kreipimesi pareiškėjos atstovas paaiškino, kad gyvenamasis namas buvo apdraustas atkuriamąja verte. Pagal Taisyklių A dalies VI skyriaus 1.1.1 papunktį – atkuriamoji vertė – analogiško tokios pat paskirties, konstrukcijos, panaudojus tokias pat medžiagas ir įrangą, būdinga tai vietai naujo pastato atkūrimo (statybinė) vertė, kuri apima pastato pastatymo, įskaitant konstatavimą bei projektavimą, išlaidas. Taisyklių B dalies III skyriaus 2.1 papunktyje apibrėžta nuostolių sąvoka, kai turtas apdraustas atkūrimo verte, – kai pastatai (pastatų elementai (įrenginiai) ar namų turtas, apdrausti atkūrimo verte, dėl draudžiamąjo įvykio buvo sunaikinti ar

pavogti, tai nuostolis yra naujo analogiško pastato (pastato elementų (įrenginių) įprasta tai vietai atstatymo vertė prieš pat draudžiamąjį įvykį. Pareiškėjos atstovo teigimu, draudikas iš esmės su UAB „Ekliptas“ sąmata sutiko, tačiau draudimo išmoką pagal šią sąmatą išmokėtų tik tuo atveju, jeigu pareiškėja faktiškai būtų patyrusi sąmatoje nurodytas gyvenamojo namo atstatymo išlaidas. Tokia draudiko pozicija pareiškėjos atžvilgiu prieštarauja turto draudimo tikslams ir pažeidžia pareiškėjos, kaip vartotojos, teisėtą interesą gauti draudimo išmoką. Pareiškėjos atstovas nurodė, kad Taisyklių B dalies IV skyriaus 3.2 bei 5.1 papunkčių nuostatos („jeigu draudimo sutartyje nenustatyta kitaip, draudimo išmoka už pastatų atstatymą ar remontą mokama tik mums įsitikinus, kad bus pastatyti tos pačios rūšies ir paskirties pastatai ankstesnėje jų buvimo vietoje arba tie patys pastatai bus suremontuoti, o sugadinti pastatų elementai (įrenginiai) bus pakeisti; Nuostoliai dėl sunaikintų pastatų atlyginami, jei jūs atstatote ne vėliau kaip per trejus metus, skaičiuojant nuo draudžiamąjo įvykio dienos kol Jūs dokumentais pagrįsite nuostolio dydį (3.2 papunktis); nuostolio PVM dalis mokama tik pateikus nuostolio dydį ir faktines atstatymo (remonto) išlaidas patvirtinančius dokumentus (sąskaitas-faktūras, čekius ir pan.) 5.1 papunktis“) prieštarauja draudimo teisinių santykių esmei ir Draudimo įstatymo įstatyme nustatytoms teisės normoms, todėl jomis negali būti vadovaujama sprendžiant draudimo išmokos mokėjimo klausimą. Draudimo įstatymo 98 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad draudimo išmoka privalo būti išmokėta ne vėliau kaip per 30 dienų nuo tos dienos, kai gaunama visa informacija, reikšminga nustatant draudžiamąjo įvykio faktą, aplinkybes, pasekmes ir draudimo išmokos dydį. Pareiškėja gyvenamąjį namą apdraudė atkuriamąja verte, pateikė draudikui nuostolio dydį patvirtinančius dokumentus, todėl draudikas turi pareigą išmokėti draudimo išmoką, reikalingą pastatui atstatyti į iki draudžiamąjo įvykio buvusią padėtį.

Pareiškėjos atstovas teigia, kad draudikas turėtų išmokėti pagal UAB „Ekliptas“ sudarytą sąmatą apskaičiuotą draudimo išmoką nemažinant jos PVM suma, ir remiasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, kurioje yra pateiktas išaiškinimas, kad, apskaičiuojant atkuriamąjį turto vertę, įskaičiuojamos visos sumos, kurias paprastai reikia išleisti, norint atkurti sugadintą turtą iki tokios būklės, kokios šis buvo iki draudžiamąjo įvykio. „Ieškovės kasaciniame skunde teisingai pažymėta, kad, laikantis apeliacinės instancijos teismo pozicijos, jog, ieškovei neatlikus pastato atkūrimo darbų, PVM negali būti laikomas ieškovės patirta žala, tektų daryti išvadą, kad ir kitos sumos, reikalingos sugadintam turtui atkurti, negali būti įskaičiuotos į draudimo išmoką, nes ieškovė realiai dar nepatyrė apdrausto turto remonto išlaidų. Tai reikštų, kad draudimo išmoka turėtų būti apskaičiuota tik pagal faktiškai patirtas turto atkūrimo išlaidas, taigi tol, kol dėl draudžiamąjo įvykio sugadintas turtas realiai neatkurtas, draudimo išmoka apskirtai negalėtų būti išmokėta. Tokia išvada prieštarautų ginčo šalių sudarytai turto draudimo sutarčiai, kurioje draudimo išmokos dydžio nustatymas ir šios išmokos išmokėjimas nesiejami su faktiškai atliktais apdrausto turto atkūrimo darbais“ (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2009*). Pareiškėjos atstovo teigimu, vadovaujantis Civilinio kodekso 6.228⁴ straipsnio 6 dalimi, preziumuojama, kad Taisyklių B dalies IV skyriaus 5.1 papunktis yra nesąžininga draudimo sutarties sąlyga, nes jos vykdymas priklauso tik nuo verslininko valios.

Pareiškėjos atstovas nurodė nesutinkantis ir su draudiko sprendimu 20 proc. sumažinti draudimo išmoką, nes pareiškėja tinkamai neįvykdė Taisyklėse nustatytų draudėjo pareigų (B dalies V skyriaus 1.3 papunktyje nustatyta, kad jeigu draudėjas ar su juo susiję asmenys neįvykdė ar netinkamai įvykdė Taisyklių C III dalies 2.4, 2.5 ir 2.10 papunkčiuose nurodytas pareigas ir todėl buvo patirti arba padidėjo nuostoliai). Draudikas nurodė, kad draudimo išmoką sumažino 20 proc. remdamasis Molėtų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atsakymu į draudiko paklausimą dėl gaisro kilimo priežasties. Atsakyme nurodyta didžiausia tikėtina gaisro kilimo priežastis – netvarkingas dūmtraukis. Pareiškėja atkreipė dėmesį, kad gaisras kilo namo pastogėje, kuri buvo uždengta ir neprieinama, todėl šiuo konkrečiu atveju pastebėti gaisro židinį nebuvo įmanoma iki tol, kol gaisras išplito po visą namo stogą. Sudegęs pastatas buvo rąstinis, todėl gaisras plito ypač greitai ir jį sustabdyti, jo išvengti arba sumažinti pasekmes nebuvo įmanoma. Pareiškėjos atstovas teigia, kad draudikas nusprendęs sumažinti draudimo išmoką nenurodė priežasčių, kodėl draudimo

išmoką sumažino būtent 20 proc., neįrodė ir priežastinio ryšio tarp pareiškėjos padaryto pažeidimo ir kilusios žalos. Atsižvelgdamas į tai, pareiškėjos atstovas teigia, kad draudimo išmokos sumažinimas neatitinka Draudimo įstatymo 98 straipsnio 8 dalyje nustatytų kriterijų.

Pareiškėjos atstovas prašė rekomenduoti draudikui išmokėti visą draudimo išmoką ir pripažinti, kad Taisyklių B dalies IV skyriaus 3.2, 3.3 ir 5 papunkčiai prieštarauja imperatyviosioms teisės aktų nuostatomis ir pažeidžia vartotojo interesus.

Draudikas pateiktame atsiliepime Lietuvos bankui nurodė, kad pareiškėjos nurodyti argumentai dėl atkūrimo vertės ir draudimo išmokos apskaičiavimo nėra taikytini šiam ginčui, nes Taisyklėse nustatytos aiškios draudimo išmokos apskaičiavimo teisės normos, jos nepaneigia atkūrimo vertės sąvokos ir detalizuoja, kaip skaičiuojama draudimo išmoka. Draudikas nurodė, kad vartotojo statusas nelemia to, kad esant pakankamai aiškiai sutarties struktūrai vidutiniškai protingam ir apdairiam asmeniui sutarties sąlygos turėtų būti aiškinamos draudiko nenaudai. Šiuo atveju ginčo tarp šalių dėl sutarties sąlygų aiškumo nekyla, nes draudikas draudimo išmoką skaičiuoja taip, kaip numatyta Taisyklėse.

Atsakydamas į pareiškėjos teiginius, kad Taisyklių B dalies IV skyriaus 3.2, 3.3 ir 5.1 papunkčiai prieštarauja imperatyviosioms teisės normoms ir yra nesąžiningi vartotojo atžvilgiu, draudikas pažymėjo, kad pareiškėjos reikalavimas kildinamas ne iš delikto, o iš draudiko prisiimtų įsipareigojimų įvykdymo, todėl vertinat draudimo sutarties sąlygas būtina atsižvelgti į sudarant ir aiškinant draudimo sutartį taikytinas teisės normas. Draudikas nurodė, kad Draudimo įstatymo 105 straipsnyje nustatyta, kad turto draudimo sutarčių atveju draudimo išmokos dydis yra lygus dėl draudžiamąjį įvykio draudėjo, apdrausčiojo arba naudos gavėjo patirtų nuostolių ir (ar) kitų išlaidų dydžiui, jei šalių susitarimu nenustatyta, jog draudikas privalo atlyginti tik dalį nuostolių. Draudiko teigimu, teisės aktai leidžia susitarti dėl draudimo išmokos dydžio, kuri būtų mažesnė nei realiai patirti nuostoliai, svarbu, kad šios sąlygos būtų aiškiai nurodytos draudimo sutartyje.

Draudikas atsikirsdamas į pareiškėjos atstovo teiginius, kad nepagrįstai išskaičiavo nusidėvėjimą, pažymėjo, kad Taisyklių B dalies III skyriaus 2.1 papunktyje nustatyta, kas yra laikoma nuostoliu, o Taisyklių B dalies IV skyriaus 3.3 papunktyje aiškiai apibrėžta draudimo išmokos apskaičiavimo tvarka ir taisyklės. Draudiko nuomone, šios Taisyklių nuostatos atitinka teisės aktų reikalavimus ir teismų praktiką. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje nurodoma, kad atkuriamosios vertės (kaštų) nustatymas – vienas iš Turto ir verslo pagrindų įstatyme numatytų turto vertinimo metodų, jo pagrindą sudaro skaičiavimai, kiek kainuotų atkurti esamos fizinės būklės ir esamų eksploatacinių bei naudingumo savybių objektus pagal vertinimo metu taikomas darbų technologijas bei kainas. Atkuriamoji vertė turi būti apskaičiuota iki ribos, kuri atitinka esamą sugadinimo metu objekto fizinę būklę. Atkūrimo išlaidos šiuo atveju turi rodyti išlaidas, kurios reikalingos atitinkamo nusidėvėjimo daiktui atkurti. Civilinio kodekso 6.997 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad turtinių interesų draudimo suma ir suma, kurios dydžio draudimo išmoką įsipareigoja išmokėti draudikas, nustatoma draudimo sutarties šalių susitarimu arba įstatyme. Todėl draudiko standartinėse draudimo taisyklių sąlygose išdėstytos draudimo išmokos skaičiavimo taisyklės tiek dėl turinio, tiek dėl formos atitinka teisės aktuose nurodytus reikalavimus. Draudikas paaiškino, kad tuo atveju, jeigu pareiškėja neketina atstatyti pastato, jai bus išmokėta draudimo išmoka išskaičius nusidėvėjimą, t. y. bus mokama draudimo išmoka, atitinkanti turto vertę prieš draudžiamąjį įvykį. Išmokėti draudimo išmoką, atitinkančią naujo analogiško pastato (neatskaičius nusidėvėjimo) atstatymo išlaidas, nors jos nėra patirtos ir, tikėtina, nebus patirtos, – draudikui draudžiama.

Draudikas teigė sudaręs pastato atstatymo sąnaudų lokalinę sąmatą, joje nurodė neginčijamą draudimo išmoką (59 915,33 Eur). Draudiko teigimu, UAB „Ekliptas“ sudaryta sąmata viršija būtinąsias pastato atkūrimo išlaidas: statybvietės išlaidos padidintos nuo 9 proc. iki 10 proc., pridėtinės vertės išlaidos padidintos nuo 30 proc. iki 45 proc., pelnas padidintas nuo 5 proc. iki 8 proc. Pareiškėjos argumentai, kad rangovo sudarytoje sąmatoje nurodyta kaina yra didesnė dėl to, kad rangovas yra nutolęs nuo remonto objekto, tik patvirtina faktą, kad AB „Lietuvos draudimas“ ir UAB „Ekliptas“ sudarytos sąmatos skiriasi ne dėl vidutinių rinkos kainų skirtumo, o dėl to, kad pareiškėja paslaugų teikėją renkasi ne iš vietinės rangos darbų rinkos subjektų. Siekdamas

kompromiso, draudikas pasisiūlė geranoriškai apmokėti pareiškėjos patirtas išlaidas, jeigu ji kreipsis į UAB „Ekliptas“, o ši atliks konkrečius darbus. Draudikas pabrėžė, kad toks sprendimas yra siekio išspręsti ginčą taikiai pasekmė ir negali būti vertinamas draudiko nenaudai kaip priimtoms teisinės pozicijos atsisakymas. Draudikas pažymėjo, kad ir toliau laikysis savo pozicijos, kad yra išmokėta neginčijama draudimo išmokos suma, o kiti mokėjimai priklausys nuo suderintos šalių valios. Dėl PVM draudikas nurodė, kad PVM pareiškėjai bus išmokėtas arba sutarus dėl galutinės išmokos sumos, arba apmokant realiai patirtas išlaidas.

Dėl pareiškėjos argumento, kad draudimo išmokos mažinimas neatitinka Draudimo įstatymo 98 straipsnio 8 dalyje numatytų kriterijų, draudikas paaiškino, kad Molėtų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atsakyme į draudiko paklausimą dėl gaisro priežasties nurodyta, kad labiausiai tikėtina gaisro priežastis yra netvarkingas dūmtraukis. Viena iš draudėjo pareigų yra rūpintis, kad šildymo įrenginiai (krosnis, dūmtraukiai ir kiti įrenginiai) būtų techniškai sutvarkyti, prieš kiekvieno šildymo sezono pradžią patikrinti ir suremontuoti (Taisyklių C III dalies 2.4 papunktis). Vienas iš Draudimo įstatyme nurodytų pagrindų nemokėti draudimo išmokos arba ją mažinti yra sutarties pažeidimo priežastinis ryšys su draudžiamuoju įvykiu. Draudiko teigimu, jeigu pareiškėja būtų laikiusis Taisyklėse nustatytų pareigų, tikėtina, jog įvykis nebūtų įvykęs. Todėl neabejotina, kad tarp šio pažeidimo ir žalos yra priežastinis ryšys, o tai suteikia draudikui teisę mažinti draudimo išmoką. Taisyklėms analogiška nuostata yra įtvirtinta ir Bendrosiose gaisrinės saugos taisyklėse: „Šildymo įrenginiai, dūmtraukiai turi būti techniškai sutvarkyti. Palėpėse ir kitose gaisro atžvilgiu pavojingose patalpose mūriniai dūmtraukiai ir mūrinės sienos su dūmų kanalais turi būti išbaltinti.“ Apžiūros akte užfiksuota, kad pareiškėja užkūrė krosnį ir išvyko iš sodybos, palikdama be priežiūros kūrenamą krosnį. Bendrųjų gaisrinės saugos taisyklių 159.6 papunktyje nustatyta, kad, eksploatuojant šildymo įrenginius, draudžiama „palikti be priežiūros kūrenamas krosnis, židinius ir leisti juos prižiūrėti mažamečiams vaikams“. Taisyklių C III dalies 2.5 papunktyje įtvirtinta draudėjo pareiga „laikytis visų esamų ir draudimo sutarties sudarymo metu, papildomai sutartų, objekto saugumo ar rizikos mažinimo priemonių; kontroliuoti, kad vykdoma veikla atitiktų įstatymuose, norminiuose teisės aktuose, turto eksploatavimo taisyklėse, darbo saugos taisyklėse, priešgaisrinės apsaugos tarnybų nurodymuose keliamus saugumo reikalavimus, įrenginių projektinis apkrovimas nebūtų viršytas.“ Draudikas mano, kad pastatas greičiausiai nebūtų visiškai sudegęs, jeigu būtų buvęs tinkamai prižiūrimas, kol kūrenosi krosnis, nes gaisras būtų pastebėtas ir lokalizuotas anksčiau. Taisyklių B.V dalies 1.3 papunktyje nustatyta, kad „išmoka gali būti mažinama ar nemokama, jeigu Jūs ar su Jumis susiję asmenys dėl savo kaltės neįvykdė ar netinkamai įvykdė Taisyklių C III dalies 2.4, 2.5 ir 2.10 punktuose numatytas pareigas ir todėl buvo patirti ar padidėjo nuostoliai bei draudikui buvo apribota galimybė tinkamai iširti įvykio aplinkybes ir / ar nustatyti nuostolio dydį.“ Draudikas teigia, kad nurodytos gaisro kilimo aplinkybės ir atitinkamų saugumo reikalavimų nesilaikymas arba pažeidimas dėl neatsargumo turi tiesioginį priežastinį ryšį su kilusia žala ir jos dydžiu.

K o n s t a t u o j a m a:

Vadovaujantis Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 (2016 m. sausio 28 d. redakcija) patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Kaip matyti iš Lietuvos bankui pateiktų dokumentų ir informacijos, iš esmės šalys nesutaria dėl draudimo išmokos mokėjimo tvarkos ir dydžio.

Pareiškėjos atstovas nesutinka su draudiko Taisyklėse nustatyta draudimo išmokos mokėjimo tvarka ir teigia, kad ji prieštarauja turto draudimo tikslui bei vartotojo (draudėjo) interesams.

Turto draudimo tikslas – apsaugoti draudėjo interesus, greitai ir efektyviai gražinant jį į iki draudžiamąjį įvykią buvusią padėtį, kompensuojant jo praradimus. Civilinio kodekso 6.987 straipsnyje nustatyta, kad draudimo sutartimi viena šalis (draudikas) įsipareigoja už sutartyje

nustatytą draudimo įmoką (premiją) sumokėti kitai šaliai (draudėjui) arba trečiajam asmeniui, kurio naudai sudaryta sutartis, įstatyme ar draudimo sutartyje nustatytą draudimo išmoką, apskaičiuotą įstatyme ar draudimo sutartyje nustatyta tvarka. Draudimo įstatymo 105 straipsnyje nustatyta, kad turto draudimo sutartyse draudimo išmokos dydis yra lygus dėl draudžiamąjį įvykio patirtų draudėjo, apdraustojo ar naudos gavėjo nuostolių ir (ar) kitų išlaidų (draudimo intereso) dydžiui, jei šalių susitarimu nenustatyta, kad draudikas privalo atlyginti tik dalį nuostolių (kitų išlaidų). Taigi, draudėjas, siekdamas apsisaugoti nuo galimų neigiamų turtinių draudimo rizikos padarinių, už draudikui mokamą draudimo įmoką gauna draudimo apsaugą – draudiko įsipareigojimą įvykus draudžiamajam įvykiui išmokėti draudimo išmoką.

Draudimo išmokos mokėjimo tvarka įvykus draudžiamajam įvykiui, kai turtas apdraustas atkuriamąja verte, nustatyta Taisyklių B dalies IV skyriaus 3.2, 3.3 ir 5.1 papunkčiuose: „jeigu draudimo sutartyje nenustatyta kitaip, draudimo išmoka už pastatų atstatymą ar remontą mokama tik mums įsitikinus, kad bus pastatyti tos pačios rūšies ir paskirties pastatai ankstesnėje jų buvimo vietoje arba tie patys pastatai bus suremontuoti, o sugadinti pastatų elementai (įrenginiai) bus pakeisti. Nuostoliai dėl sunaikintų pastatų atlyginami, jei Jūs juos atstatote ne vėliau nei per trejus metus, skaičiuojant nuo draudžiamąjį įvykio dienos. Jeigu atstatyti sunaikintų pastatų ankstesnėje vietovėje pagal galiojančius teisės aktus nėra galimybės, tai užtenka, kad pastatai bus pastatyti ar įsigyti kitoje Lietuvos vietoje. Jeigu Jūs nesutinkate atstatyti (nors tai įmanoma) ir (arba) neįrodote, kad bus atstatyti sunaikinti, sugadinti pastatai, pastatų elementai (įrenginiai), kai pastatai apdrausti atkūrimo verte, draudimo išmoka apskaičiuojama atsižvelgiant į pastato nusidėvėjimą (likutinę vertę). Tiesiogines atstatymo išlaidas sudaro tiesiogiai darbams atlikti būtinų materialinių bei darbo išteklių (statybos išteklių), t. y. medžiagų ir mechanizmų eksploatacijos bei darbo užmokesčio vertė ir kitos su darbų vykdymu tiesiogiai susijusios numatytos statybų vietos įrengimo, eksploatavimo ir valdymo išlaidos, socialinio draudimo mokesčiai. Mes mokame Jums išmoką Taisyklių C.III dalies 4.5 punkte nurodytais terminais. Mes turime teisę atidėti draudimo išmokos išmokėjimą kol Jūs dokumentais pagrįsite nuostolio dydį. Nuostolio PVM dalis mokama tik pateikus nuostolio dydį ir faktines atstatymo (remonto) išlaidas patvirtinančius dokumentus (sąskaitas-faktūras, čekius ir pan.).“

Iš esmės šios Taisyklių nuostatos nustato turto, apdrausto atkuriamąja verte, nuostolio atlyginimo sąlygą – draudėjas turi atkurti savo turtą į padėtį, buvusią prieš draudžiamąjį įvykį, ir pateikti draudikui patirtas išlaidas pagrindžiančius dokumentus. Jeigu draudėjas pats savo lėšomis neatkuria prarasto turto, draudimo išmoka apskaičiuojama iš mokėtinos draudimo išmokos sumos išskaičiuojant nusidėvėjimą (likutinę vertę). Vertinant šias Taisyklių nuostatas Draudimo įstatymo ir Civilinio kodekso nuostatų, reglamentuojančių draudimo teisinius santykius, kontekste, galima teigti, kad minėtos Taisyklių sąlygos apriboja draudėjo teisės į visišką nuostolių atlyginimą įgyvendinimą, nes draudėjo nuostoliai visiškai atlyginami tik tada, jeigu jis turi pakankamai lėšų prarastam turtui atkurti. Jeigu draudėjas neturi pakankamai lėšų sugadintam turtui atkurti, draudikas gali išmokėti tik dalį draudimo išmokos, kuri yra daug mažesnė nei draudėjo patirtas nuostolis, nepaisant to, kad draudėjas pageidauja atkurti prarastą turtą ir yra sumokėjęs draudimo liudijime nustatytą draudimo įmoką. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš savo nutarčių yra išsakęs poziciją, kad „turto draudimo tikslas – apsaugoti draudėjo interesus, greitai ir efektyviai grąžinant jį į iki draudžiamąjį įvykio buvusią padėtį, kompensuojant jo praradimus. Kol negauna draudimo išmokos, draudėjas gali neturėti lėšų dėl draudžiamąjį įvykio sugadintam turtui atkurti, taigi tokiais atvejais, tik gavęs draudimo išmoką, gali realiai pradėti sugadinto turto remonto darbus. Kita vertus, draudimo išmoka apskaičiuojama ir išmokama draudėjui nepaisant to, ketina jis atkurti dėl draudžiamąjį įvykio sugadintą turtą ar ne. Be to, draudimo išmoką draudėjas gali naudoti savo nuožiūra, t. y. draudėjas gali draudimo išmoką panaudoti dėl draudžiamąjį įvykio sugadintam turtui atkurti, tačiau taip pat turi teisę panaudoti gautus pinigus ir kitoms reikmėms (pvz., naujam daiktui įsigyti, turimoms skoloms grąžinti ir kt.)“ (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2009*). Taigi, draudėjas sudarydamas draudimo sutartį sumoka draudimo įmoką, o draudikui atsiranda pareiga išmokėti draudimo išmoką. Lietuvos banko vertinimu, draudimo sutarties sąlygos neturi paneigti turto

draudimo esmės ir draudimo sutartimi siekiamų tikslų, jos neturi sudaryti sąlygų draudikui nepagrįstai atsisakyti mokėti draudimo išmoką ar ją nepagrįstai sumažinti, paneigiant pačią draudimo sutarties esmę.

Atsižvelgiant į Civilinio kodekso, Draudimo įstatymo bei teismų praktiką, manytina, kad Taisyklėse nustatyta draudimo išmokos mokėjimo tvarka (3.2, 3.3 bei 5.1 papunkčiai), kai draudėjo teisė į visišką nuostolių atlyginimą priklauso tik nuo draudėjo finansinių galimybių atkurti prarastą turtą, neatitinka Civilinio kodekso bei Draudimo įstatyme įtvirtintų draudimo sutarties tikslų ir pažeidžia draudėjo (vartotojo) teisėtą interesą už sumokėtą draudimo įmoką gauti tinkamą draudimo apsaugą – draudimo išmoką. Nagrinėjamo ginčo atveju pareiškėja su draudiku susitarė, kad gyvenamąjį namą apdraudžia atkuriamąja verte, sumokėjo draudimo įmoką ir išreiškė valią sudegusį namą atstatyti, todėl draudikas skaičiuodamas draudimo išmoką nepagrįstai remiasi Taisyklių 3.3 papunkčio nuostata ir iš mokėtinos draudimo išmokos sumos išskaičiuoja nusidėvėjimą.

Dėl draudimo išmokos dydžio

Draudimo įstatymo 105 straipsnyje nustatyta, kad turto draudimo atveju draudimo išmokos dydis yra lygus dėl draudžiamąjį įvykio patirtų draudėjo, apdraustojo ar naudos gavėjo nuostolių ir (ar) kitų išlaidų (draudimo intereso) dydžiui, jei šalių susitarimu nenustatyta, kad draudikas privalo atlyginti tik dalį nuostolių (kitų išlaidų). Draudimo išmokos dydį nustato draudikas, atsižvelgdamas į dėl draudžiamąjį įvykio atsiradusius nuostolius, draudimo sutartyje nustatytą draudimo sumą, draudimo vertę, kitas konkrečiu atveju reikšmingas aplinkybes. Nustatydamas draudimo išmokos dydį, draudikas remiasi draudėjo pateiktais duomenimis, paties surinkta informacija ir ekspertų išvadomis.

Nagrinėjamo ginčo atveju turtas buvo apdraustas atkuriamąja verte (suma, kurią reikia išleisti, norint įsigyti arba iš naujo pasigaminti ar pastatyti tos pačios rūšies, būklės ir kokybės turtą). Draudikas sudarė lokalinę sąmatą ir nustatė, kad pareiškėjos apdraustam turtui padaryta žala yra 59 915,33 Eur. Pagal pareiškėjos pateiktą UAB „Ekliptas“ sudarytą sąmatą, sugadinto apdrausto turto atkūrimo vertė – 70 122,46 Eur. Draudikas ginčija UAB „Ekliptas“ sudarytą sąmatą, nes joje nustatė esminių neatitikimų: statybvietės išlaidos padidintos nuo 9 proc. iki 10 proc., pridėtinės vertės išlaidos padidintos nuo 30 proc. iki 45 proc., pelnas padidintas nuo 5 proc. iki 8 proc. Draudiko teigimu, sąmatoje nurodytos kainos skiriasi ne dėl vidutinių rinkos kainų skirtumo, o dėl to, kad pareiškėja paslaugų teikėją renkasi ne iš vietinės rangos darbų rinkos subjektų. Kita vertus, draudikas nurodė, kad, siekdamas ginčą išspręsti taikiai, sutinka su UAB „Ekliptas“ sudaryta sąmata su sąlyga, kad pastatas bus atstatomas samdant rangovą ir bus patirtos sąmatoje nurodytos išlaidos. Pareiškėja nesutinka su draudiko teiginiais, kad UAB „Ekliptas“ sudarytoje sąmatoje nepagrįstai padidintos išlaidos, ir tvirtina, kad atkūrimo darbai bus vykdomi dideliu atstumu nuo rangovo buveinės, todėl išlaidos yra šiek tiek didesnės. Vertinant draudiko argumentus dėl UAB „Ekliptas“ parengtos sąmatos, pažymėtina tai, kad Draudimo įstatymo 98 straipsnio 2 dalyje nustatyta draudiko pareiga tirti aplinkybes, būtinas draudžiamąjį įvykio faktui, pasekmėms ir draudimo išmokos dydžiui nustatyti, dedant reikiamas pastangas. Taigi, tinkamai nustatyti nuostolio dydį yra draudiko pareiga, todėl draudikas, nesutikdamas su draudėjo pateiktu žalos vertinimu, turėtų imtis papildomų priemonių tinkamai įvertinti nuostolį (pvz., draudikas galėtų apklausti pastato buvimo vietovėje veikiančias rangos įmones ir gauti jų komercinius pasiūlymus dėl pastato atstatymo darbų kainos arba pasamdyti trečią ekspertą, kuris įvertintų nuostolį). Be to, paminėtina ir tai, kad, sudarant turto draudimo sutartį, nustatoma draudimo suma ir taip įvertinamas nuostolis, kurį gali patirti draudėjas įvykus draudžiamajam įvykiui. Taisyklių A VI dalies 1 punkte apibrėžta draudimo vertės sąvoka: „draudimo vertė – tai pinigais išreikšta draudžiamąjį turto vertė, Jūsų pateikiama prieš sudarant draudimo sutartį ar, atsitikus draudžiamajam įvykiui, nustatoma, kokia buvo prieš pat atsitinkant įvykiui.“ Pareiškėja, su draudiku sudarydama draudimo sutartį, susitarė, kad gyvenamąjį namą draudžia atkuriamąja verte 73 000 Eur draudimo suma. Taigi, ginčo šalys iš esmės sudarydamos draudimo sutartį įvertino galimą nuostolio dydį, pareiškėja draudikui sumokėjo pagal tai apskaičiuotą draudimo įmoką, o

draudikas iš pareiškėjos perėmė nuostolio atsiradimo riziką ir įsipareigojo suteikti sulygtą draudimo apsaugą. Atkreiptinas dėmesys, kad pareiškėjos pateikta UAB „Ekliptas“ sudaryta sudegusio namo atstatymo sąmata atitinka draudimo sutartyje įvertintą turto draudimo sumą, taigi, nėra pagrindo pritarti draudiko teiginiui, kad pareiškėjos pateikta UAB „Ekliptas“ sudaryta sudegusio pastato atstatymo darbų sąmata yra nepagrįstai didelė.

Draudikas pareiškėjai mokėtiną draudimo išmoką sumažino 20 proc., savo sprendimą motyvuodamas Molėtų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atsakymu į draudiko paklausimą dėl gaisro priežasties, kuriame nurodyta, kad labiausiai tikėtina gaisro priežastis yra netvarkingas dūmtraukis. Draudikas remiasi Taisyklių C III dalies 2.4, 2.5 ir 2.10 papunkčiuose nustatytą draudėjo pareigų neįvykdymu. Minėtuose Taisyklių papunkčiuose nustatyta, kad viena iš draudėjo pareigų yra rūpintis, kad šildymo įrenginiai (krosnis, dūmtraukiai ir kiti įrenginiai) būtų techniškai sutvarkyti, prieš kiekvieno šildymo sezono pradžią patikrinti ir suremontuoti (Taisyklių C III dalies 2.4 papunktis). Apžiūros akte užfiksuota, kad pareiškėja užkūrė krosnį ir išvyko iš sodybos, palikdama be priežiūros kūrenamą krosnį. Taisyklių C III dalies 2.5 papunktyje nustatyta draudėjo pareiga „laikytis visų esamų ir draudimo sutarties sudarymo metu, papildomai sutartų, objekto saugumo ar rizikos mažinimo priemonių; kontroliuoti, kad vykdoma veikla atitiktų įstatymuose, norminiuose teisės aktuose, turto eksploatavimo taisyklėse, darbo saugos taisyklėse, priešgaisrinės apsaugos tarnybų nurodymuose keliamus saugumo reikalavimus, įrenginių projektinis apkrovimas nebūtų viršytas.“

Vadovaudamasis Draudimo įstatymo 98 straipsnio 7 dalimi, draudikas privalo įrodyti aplinkybes, atleidžiančias jį nuo draudimo išmokos mokėjimo arba suteikiančias teisę sumažinti draudimo išmoką. Draudimo įstatymo 98 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad draudikas, atsisakydamas mokėti arba sumažindamas draudimo išmoką dėl to, kad draudėjas pažeidė draudimo sutarties sąlygas, privalo atsižvelgti į draudėjo kaltę, draudimo sutarties sąlygų pažeidimo sunkumą, jo priežastinį ryšį su draudžiamuoju įvykiu, žalos, atsiradusios dėl pažeidimo, dydį. Atsisakydamas mokėti draudimo išmoką ar ją sumažindamas, draudikas privalo pateikti draudėjui, naudos gavėjui ar nukentėjusiam trečiajam asmeniui išsamų ir motyvuotą rašytinį paaiškinimą apie tokio sprendimo priežastis. Pareiškėjos teigimu, draudikas, išmokėdamas sumažintą draudimo išmoką, nepateikė jokio paaiškinimo, kodėl ji buvo sumažinta 20 proc. Draudikas Lietuvos bankui nepateikė dokumento, įrodančio, kad tinkamai įvykdė Draudimo įstatyme 98 straipsnio 8 dalyje nustatytą pareigą pateikti išsamų ir motyvuotą paaiškinimą draudėjui dėl draudimo išmokos mažinimo. Draudikas pateiktame atsiliepime Lietuvos bankui nurodė, kad dėl pareiškėjos pareigų, nustatytų Taisyklėse, nevykdymo mokėtiną draudimo išmoką sumažino 20 proc., tačiau nepateikė jokių paaiškinimų, kodėl būtent tiek buvo sumažinta draudimo išmoka.

Atkreiptinas dėmesys, kad iš esmės draudikas neginčija draudžiamojo įvykio fakto, t. y. draudikas pripažįsta, kad 2016 m. spalio 18 d. įvykęs įvykis yra draudžiamasis. Draudikas nustatė, kad pareiškėja užkūrusi krosnį išvyko iš namo ir kad dūmtraukis galėjo būti netvarkingas. Tačiau ginčo medžiagoje nėra duomenų, kad draudikas būtų tyręs priežastinį pareiškėjos padaryto pažeidimo ir atsiradusios žalos dydžio ryšį. Iš esmės draudikas tik pateikia savo paties nuomonę dėl priežastinio ryšio buvimo, tačiau nepateikia jokių kitų duomenų (pvz., ekspertų išvadų, per kokį laiką tarpą sudega rąstinis namas), kurie sudarė pagrindą suformuluoti tokius teiginius (pvz., pastatas greičiausiai nebūtų visiškai sudegęs, jeigu būtų tinkamai prižiūrimas, kol kūrenosi krosnis, nes gaisras būtų pastebėtas ir lokalizuotas anksčiau; jeigu draudėja būtų laikiusis Taisyklėse nustatytą pareigų, labiausiai tikėtina, kad įvykis nebūtų įvykęs). Atsižvelgiant į tai, kas buvo išdėstyta, darytina išvada, kad tokie draudiko veiksmai neatitinka Draudimo įstatymo 98 straipsnio 7 bei 8 dalių reikalavimų dėl draudimo išmokos mažinimo.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų

ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.1 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

1. Patenkinti pareiškėjos G. M. reikalavimą ir rekomenduoti draudikui išmokėti draudimo išmoką, apskaičiuotą pagal pareiškėjos pateiktą UAB „Ekliptas“ sudarytą gyvenamojo namo atstatymo darbų sąmatą.

2. Įpareigoti draudiką per mėnesį nuo sprendimo priėmimo dienos raštu informuoti Lietuvos banką apie sprendimo rezoliucinės dalies 1-ame punkte nurodytos rekomendacijos įgyvendinimą (neįgyvendinimą). Draudikui neįvykdžius minėtos rekomendacijos, apie tai bus paskelbta Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl ginčo sprendimo kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu.

Reguliuojamos rinkos priežiūros skyriaus
viršininkas, pavaduojantis Finansinių paslaugų
ir rinkų priežiūros departamento direktorių

Vaidas Cibas